

## СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Живко Димитров Жеков – Медицински университет  
„Проф.д-р Параскев Стоянов“ - Варна

на научните трудове и документацията на доц. д.п.с.н. **Нели  
Цветанова Василева**

## КАНДИДАТ

за участие в обявения от СУ „Св. Климент Охридски“ в ДВ, бр.  
33/17.04.2018 г. конкурс за академичната длъжност „Професор“ в Област на  
висше образование 1. Педагогически науки; Професионално направление  
1.2. Педагогика (Специална педагогика – Логопедия)

Във връзка с изпълнение на заповед № РД 38-300/04.05.2018 г. на Ректора на СУ  
„Св. Климент Охридски“, представям своето становище по конкурс за присъждане на  
академичната длъжност редовен професор по Област на висше образование 1.  
Педагогически науки; Професионално направление 1.2. Педагогика (Специална  
педагогика – Логопедия).

На базата на надлежно приложените документи от кандидата са налице  
всички основания да се заключи, че процедурата по обявяването и провеждането на  
конкурса е осъществена в съответствие със ЗРАСРБ, разработения от Министерството на  
образованието и науката Правилник за неговото приложение и с Вътрешните правила  
за развитие на АС при СУ „Св. Климент Охридски“.

Участието на доц. д.п.с.н. Н. Василева в този конкурс е естествено продължение  
на нейното академично развитие в продължение на почти 30 години. Професионалната ѝ  
биография и целокупната научна продукция показват един съществен факт - през целия  
период преподавателската и изследователската активност на доц. Василева са  
изключително в областта на Логопедията и близки до нея научни области. Отбелязвам  
това, за да подчертая, че по-голямата част от представените научни публикации имат  
характер на експериментални изследвания, релевантни на проблематиката на  
лекционните курсове на кандидата. В този смисъл университетската реализация на доц.  
Василева е изцяло в духа на класическата традиция за препокриване на  
изследователската и преподавателската сфера.

### **1. Обща характеристика на научната, научно-приложната и учебната дейност на кандидата**

Цялостната научно-изследователска дейност на доц. д.п.с.н. Нели Василева  
обхваща 78 научни труда - два дисертационни, два монографични, два учебника в  
съавторство, една глава в книга, една глава в монография (на английски език), девет студии  
и 61 публикации в пълен текст.

След придобиване на научното звание „Доцент“ кандидатът е представил на  
вниманието на научното жури списък с общо 53 научни публикации за периода

2003-2018 г. - една монография, една глава в книга, една глава в монография, осем студии и 36 статии. Искам да допълня и дисертационния труд за присъждане на научната степен „доктор на психологическите науки”, който авторът явно не е счел за необходимо да посочи.

Разработените теми са актуални за съвременната логопедия и доказват или изясняват различни проблемни области в нея.

В представените за участие в конкурса публикации доц. д.пс.н. Н. Василева е: първи автор - в 27 публикации, втори автор - в 8 публикации, следващ автор - в 1 публикация.

По данни от Отдел “Библиотечно-информационно обслужване” на Университетска библиотека при Софийския университет “Св. Климент Охридски“ са намерени индексирани и цитирани публикации на автора, като не са включени автоцитатите:

**I. Цитирани публикации:** 1. *Scopus ELSEVIER* /1960 г. - 2018 г./ – 1 цитиране на 2 индексирани документа, **h-index: 1**; 2. *ScienceDirect* – 2 цитирания; 3. *ProQuest* – 2 цитирания; 4. *Researchgate* – 1 цитиране; 5. *Google Наука* - 2 цитирания.

**II. Цитирания, установени от автора:** 1. По традиционен начин – 55 цитирания; 2. *Harzing`s Publish or Perish* – 6 цитирания при h-index: 1.

**III. Индексирани публикации:** 1. *ScienceDirect* – 1 публикация; 2. *ProQuest* – 2 публикации; 3. *Ingenta Connect* – 1 публикация.

**IV. Публикации, отразени в библиотечни каталози:** 1. Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий” – 8 публикации; 2. Университетска библиотека „Св. Климент Охридски” – 17 публикации 3. *WorldCat OCLC* – 4 публикации.

Наукометричните показатели на доц. д.пс.н. Н. Василева покриват и надхвърлят количествените критерии, предвидени в Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“ за придобиване на академичната длъжност „професор”.

След всичко представено дотук мога да потвърдя, че публикациите показват една много интензивна и сериозна научна дейност.

Плодотворна е и научно-приложната активност на доц. Н. Василева. В периода 2000-2018 год. тя участва в 14 научни проекта като главен експерт и обучител. Взема участие в организирането и провеждането на национални семинари за специалисти и родители по проблемите на детския аутизъм към департамент „Когнитивна наука” на НБУ. Член е на редколегията и рецензент към списание „Специална педагогика и логопедия“ и рецензент към списание „Език и литература”. Има публикувани три преводни материала в списание „Специална педагогика“. Освен това е: научен редактор и съставител на 2 сборника, 1 монография и 1 учебник; рецензент на 5 монографии, 3 учебника и 3 сборника; рецензент на инфраструктурен проект по Фонд „Наука” към МУ – Варна.

Участвала е в 3 разширения на научните съвети към ВАК по психология и педагогика и 3 пъти в разширения за зачисляване в докторантури в ЮЗУ „Неофит Рилски“ и ПУ “Паисий Хилендарски“. Има участия като председател и член на 2 научни

журита за придобиване на научната степен „доктор на науките”. Участва в научни журита като председател и член с 1 рецензия и едно становище за професор, 2 рецензии и едно становище за доцент, 11 рецензии и 6 становища за придобиване на образователна и научна степен „доктор”.

Доц. д.пс.н. Н. Василева до момента е осъществила научно ръководство на 12 докторанти, от които 4 са успешно защитили, 5 са отчислени с право на защита и трима продължават обучението си.

Като преподавател в ШУ „Еп. К. Преславски“ през 1992-93г. тя инициира разкриването на нова специалност Специална педагогика (с профили Логопедия, Педагогика на деца с умствена изостаналост и Социална педагогика) и участва активно в разработването на учебните планове на новоразкритите специалности, а малко по-късно е и ръководител на катедра Специална педагогика. През цялата си кариера до момента участва в множество акредитации на бакалавърски, магистърски и докторски програми. Като част от състава на катедра „Специална педагогика и логопедия“ на СУ „Св. Кл. Охридски“ се включва активно в живота на катедрата. Ръководител е на две магистърски програми, участва в кандидатстудентските кампании, член е на ФС на ФНПП и на Американската асоциация за наука и технологии (Membership of American Association of Science and Technology).

Понастоящем учебната дейност на кандидата е в СУ „Св. Климент Охридски“. През годините доц. д.пс.н. Н. Василева води шестнадесет лекционни курса в бакалавърски и магистърски програми, като сред основните са: Невропсихология (бак. и маг.), Детска невропсихология (маг.), Основи на логопедията (бак.), Нарушения на четенето и писането (бак. и маг.), Придобити езикови нарушения (бак. и маг.), Придобити дизартрични и дисфагични нарушения (бак. и маг.), Комуникативни нарушения при психични заболявания (бак. и маг.), Диагностика и терапия при детски аутизъм (маг.), Диагностика и терапия на нарушенията на езиковото развитие (маг.), Клинична лингвистика (маг.), Clinical Linguistics (master), Дейности по развитие на говора и езика при деца и лица с нарушения (маг.) и др.

В периода 2003 – 2016 г. е преподавател на ½ щат в ШУ „Еп. Константин Преславски“ – Педагогически факултет, катедра Специална педагогика, където активно участва в обучението на студенти в бакалавърски и магистърски програми, а с професионализма си е добър съветник в обновяването на учебните планове и програми.

В посочения период доц. Василева четелекции по различни дисциплини в други наши и чужди университети: в магистърска програма по Логопедия към Департамент „Когнитивна наука“ на НБУ; в магистърска програма „Логопедия“ към Институт по дефектология при Философски факултет на Скопски университет „Св. Св. Кирил и Методий“, Скопие, Република Македония; в магистърска програма „Училищна психология“ към Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”.

Доказателство за професионализма на кандидата са и участията ѝ като лектор в курсове за СДК в ШУ „Еп. К. Преславски“, Тракийски университет, Ст. Загора, СДК „Педагогическа психология“ при Философски факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“ и др.

Доц. д.пс.н. Василева извършва значима научно-методическа работа. Участва в обучението на повече от 3000 студенти в бакалавърски и магистърски програми на ФНПП. Научен ръководител е на повече от 200 дипломни работи на студенти в ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“ по Логопедия и Специална педагогика, от които над 40 на английски език. Рецензент е и на повече от 120 дипломни разработки на български и английски език на студенти от същите програми. Участва в комисиите за държавни изпити и дипломни защиты на бакалаври и магистри, в провеждане на кандидат-докторантски изпити, докторантски изпити по специалността, конкурси за асистент и главен асистент по логопедия.

Повишава квалификацията си с участия в различни обучения в областта на специалната психология и логопедията.

От казаното дотук следва, че учебната дейност на кандидата заслужава много добра оценка.

Трите вида дейности - научна, научно-приложна и педагогическа са добре балансирани.

## **2. Съдържателен анализ на научните постижения и характеристика на научните приноси**

Кандидатът представя на вниманието на научното жури един монографичен труд: Детска невропсихология, Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“, 2018. 310 с.

Той е единствен по рода си труд в българската научна литература, който проследява основните концептуални постановки на детската невропсихология, периодизацията на невропсихичната онтогенеза и състоянието на диагностичните и терапевтични подходи в този раздел на невропсихологията. Трудът излиза от класическите рамки на традиционно представяне на нарушеното детско развитие, като акцентира върху закономерностите на типичната онтогенеза. Представен е подробен анализ на особеностите и периодизацията в развитието на висшите психични функции, който дава ценна информация на специалистите при разпознаване на някои скрити дефицити и улеснява ориентацията в невропсихичния профил на децата от т. нар. „рискова група“. Специално внимание е отделено на едно от новите направления в невропсихологичната наука - невропсихология на индивидуалните различия.

В монографията намира място и слабо разработения у нас въпрос за мануалната доминантност, който се допълва от собствени данни за развитие на ръкостта при деца от предучилищна възраст и влиянието върху нея на факторите възраст, пол и населено място.

Специално внимание заслужава частта, представяща подробен анализ на съвременни данни за ранната неврогенеза, за връзката между развитието на коровите отдели на мозъка и психичните функции на децата и за формирането на хемисферната специализация, допълнени от възрастова периодизация на отделните висши психични функции. Намирам за много актуални и материалите относно мозъчната организация на емоциите, вниманието и ексекутивните функции, които имат важно диагностично

значение и допълват знанията на специалистите. Обстойният преглед на методите за невропсихологична диагностика и невропсихологично ориентирана терапия в руската и американската школа по детска невропсихология прави монографията още по-ценна не само за науката, но и за практиката. Тя е ценно помагало не само за студенти по логопедия, психология и специална педагогика, но и за работещите в тези области.

Научните приноси, отразени в публикациите на доц. д.пс.н. Н. Василева, са в следните направления:

I. Теоретични, диагностични и терапевтични аспекти на генерализираните нарушения на развитието.

II. Проблемни области в логопедията.

III. Невропсихологични аспекти на логопедията.

IV. Други области, кореспондиращи с логопедията и специалната педагогика.

*Публикации по проблемите на теоретичните, диагностичните и терапевтичните аспекти на генерализираните нарушения на развитието (номера по списъка 4; 5; 6; 13; 14; 18; 20; 22; 31; 32; 33; 34; 35; 36)*

*Научно-теоретични приноси*

- представен е концептуален обзор на съществуващите теоретични модели за обяснение на детския аутизъм от гледна точка на неговите етиология (генетична, неврологична), патогенетични механизми и динамика на симптомите.

- разкрити са нарушенията в развитието на двигателните и праксисните функции като едни от патогномоничните черти на аутизма.

*Научно-приложни приноси*

- разкрита е онтогенезата на равнищата на емоционална регулация и са описани комбинации от симптоми, детерминирани от хипофункция на всяко равнище, които подпомагат обособяването на различни групи аутистична патология.

- изведени са диагностични критерии за разграничаването на аутизма от други, близки по външна изява нарушения в развитието, както и на съдържателните аспекти на логопедичната терапия.

- разработен е авторски модел на диагностична карта за ранна идентификация на нарушенията от аутистичния спектър.

*Публикации по проблемни области в логопедията (по номера в списъка 1; 12; 19; 21; 23; 24; 25; 27; 28; 30; 47; 49; 50; 51; 52) Те разглеждат въпроси от областта на развитийната и придобита езикова патология и специфичните нарушения на ученето (дислексия на развитието).*

*Научно-теоретични приноси*

- направен е подробен теоретичен обзор на дефицитите и динамиката в номинацията при деца с нарушено езиково развитие в сравнение с езиковата норма.

- представени и анализирани са основни концепции в световната наука,

изясняващи дизонтогенезата на писмения език от позициите на различни научни области – неврология, психология, педагогика.

*Научно- приложни приноси*

- представен е модел на симптоматиката при отделните форми на афазия, който е различен от традиционните и предлага диференцирано описание на дефицитите в основни аспекти от експресивната и импресивна страна на устната и писмената реч на болните.
- за първи път се прави опит за практически насочено изясняване на връзката „болест – психика” при пациенти след мозъчен инцидент, като се извеждат най-честите и типични психосоциални и битови затруднения, с които се сблъскват болният и неговото семейство.
- формулирани са актуални за педагогическата практика изводи и конкретни препоръки, касаещи ранната диагностика и превенция на нарушенията в ученето, разработването на комплексни подходи за терапия и интеграция на децата и допълнителна квалификация на педагогическите специалисти.

*Публикации по невропсихологични аспекти на логопедията (номера по списъка: 2; 8; 11; 15; 16; 17; 39; 40; 41; 44; 45; 48)*

*Научно-теоретични приноси*

- направен е експериментално верифициран анализ на дефицитите в динамиката на невербалния зрителен гнозис, графомоторните операции и динамичния праксис при деца от предучилищна възраст в качеството им на предиктори за развитие на дислексична симптоматика; всяка от функциите се допълва от подробни неврофизиологични данни за онтогенезата на свързаните с нея мозъчни структури.
- представен е анализ на връзката между развитието на мозъчните механизми на зрителната система и структурите на префронталния кортекс, като основа за функциониране на сложните форми на зрителен гнозис и формирането на езекутивните функции на децата.

*Научно- приложни приноси*

- важно значение за логопедичната диагностика и терапия имат статистически изведените възрастови норми за динамиката на фонемния гнозис при деца на 4, 5 и 6 години, разделени в три нормативни подгрупи (ниска, оптимална и висока норма).

*Публикации в други области, кореспондиращи с логопедията и специалната педагогика (номера по списъка: 7; 9; 10; 26; 29; 37; 38; 42; 43; 46; 53).*

*Научно-теоретични приноси*

- теоретичен обзор на историческото развитие и съвременното състояние на невропсихологичното направление в науката и значението му за анализа на механизмите на развитийните нарушения.

- извеждат се възрастови норми за основните невропсихични функции, в качеството им на категорично условие за обективност на диагнозата и терапията при нарушения в развитието.

#### *Научно- приложни приноси*

- формулирани са основни принципи и насоки на невропсихологична диагностика при деца със специални образователни потребности и са изведени диференцирани модели на терапия, съобразени с функционалната обвързаност на основно засегнатите мозъчни отдели.

### **3. Лични впечатления**

Познавам доц. Н. Василева повече от две десетилетия и имам отлични впечатления от нея. За колегите си е била и остава добър приятел, целенасочен и организиран човек, а за студентите – обичан и уважаван преподавател.

Доц. Василева е отдадена изцяло на науката и на преподавателската си дейност. Притежава ценните качества като коректност и почтеност в колегиалните отношения. Упорито минава през всички степени на академичната йерархия, което я формира като умел преподавател с богат професионален и практически опит. Отличната теоретична и практическа подготовка на доц. Василева ѝ дават възможност да се справя с всички предизвикателства в работата ѝ като преподавател и учен. Държа да отбележа също, че нейното име е разпознаваемо в научните среди както у нас, така и в чужбина.

### **4. Мотивирано заключение**

Научната и преподавателската дейност удовлетворяват изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България и Правилника за неговото приложение.

Въз основа на положителната оценка за научно-преподавателската дейност на доц. д.пс.н. Н. Василева, научната значимост на нейните трудове и отзвукът, който те имат в академичната литература, ще гласувам **убедено да ѝ бъде** присъдена академичната длъжност „професор“ по обявения от СУ „Св. Климент Охридски“ конкурс в област на висше образование 1. Педагогически науки; Професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика – Логопедия).

гр. Варна  
23.08.2018г.

подпис:  
/доц. д-р Ж.Жеков/